

تاریخ دریافت مقاله: ۸۴/۲/۴

تاریخ بررسی مقاله: ۸۴/۷/۶

تاریخ پذیرش مقاله: ۸۴/۹/۴

مجله علوم تربیتی و روانشناسی
دانشگاه شهید چمران اهواز، ۱۳۸۴
دوره سوم، سال دوازدهم، شماره ۳
ص ص: ۱-۲۴

بررسی روابط ساده و چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز

دکتر مهناز مهربانی زاده هنرمند*

سودابه بساک‌نژاد*

دکتر منیجه شهنی ییلاق*

دکتر حسین شکرکن*

دکتر جمال حقیقی*

چکیده

این پژوهش به منظور بررسی روابط ساده و چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز انجام شده است. نمونه اصلی این تحقیق شامل ۳۰۰ دانشجوی دختر و پسر تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز بود. یک نمونه ۲۰۰ نفری نیز به منظور اعتباریابی و پایایی سنجی آزمونهای مورد استفاده به کار گرفته شد. هر دو نمونه با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای تحلیل داده‌ها از روشهای آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار)، ضریب همبستگی و رگرسیون چندمتغیری استفاده شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش شامل آزمون وانمودگرایی کلانس (CIPS)، آزمون ترس از موفقیت (FOSS)، آزمون عزت نفس آیزنک، آزمون کمال‌گرایی اهواز (APS) و آزمون ترس از ارزیابی منفی (FNE) بودند. آزمونهای وانمودگرایی کلانس و ترس از موفقیت توسط پژوهشگران این تحقیق به فارسی برگردانده و ضرایب اعتبار و پایایی آنها محاسبه گردید. فرضیه‌های این پژوهش شامل ۵ فرضیه اصلی است، که روابط ساده و چندگانه بین متغیرهای

* - عضو هیأت علمی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز

پیش‌بین (ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از موفقیت) را با متغیر ملاک (وانمودگرایی) در نمونه‌ای از دانشجویان دختر و پسر تحصیلات تکمیلی بررسی می‌کند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهند که متغیرهای ترس از موفقیت، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با نشانگان وانمودگرایی همبستگی مثبت و متغیر عزت نفس با نشانگان وانمودگرایی همبستگی منفی دارند. همچنین، ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با نشانگان وانمودگرایی همبستگی چندگانه دارند و در هر دو نمونه دانشجویان دختر و پسر تحصیلات تکمیلی، ترس از موفقیت و کمال‌گرایی بهترین متغیرهای پیش‌بین محسوب می‌شوند. نتایج پژوهش با یافته‌های تحقیقات انجام شده در خارج از کشور هماهنگند.

کلید واژگان: وانمودگرایی، ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی، ترس از ارزیابی منفی

مقدمه

فروید^۱ (۱۹۱۵)، به نقل از آزمال باشا^۲، و اوشاسری^۳ (۱۹۹۸) در موشکافی‌های روان تحلیل‌گرانه خود به مراجعینی اشاره می‌کند که هراس موفقیت داشته و از رسیدن به موفقیت و پیامدهای آن می‌ترسیدند. هورنای^۴ (۱۹۳۶)، به نقل از فرید-باچ آلترو^۵ (۱۹۹۲) به توصیف پدیده‌ای به نام نوروژ رقابت^۶ می‌پردازد. وی معتقد است که "نوروژ رقابت" نوعی ترس از موفقیت و برنده شدن است. ریشه اصلی این ترس ناشی از نحوه شکل‌گیری هویت اجتماعی در محیط نامطلوب کودکی است، محیطی که به کودک می‌آموزد همیشه باید برنده شود ولی به توانایی او توجه نمی‌کند.

سالهای متمادی است که محققین با بهره‌گیری از پژوهشهای تجربی به بررسی انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت در زنان و مردان پرداخته و بر این اساس مدل‌های مختلفی برای توصیف چگونگی شکل‌گیری انگیزه پیشرفت یا علل عدم گرایش به آن ارائه نموده‌اند. ارائه این مدلها کمک مؤثری برای توصیف رفتار پیشرفت و موفقیت بوداند، ولی هیچ کدام نتوانسته‌اند به طور روشن به سؤالات گسترده درباره چرایی اختلاف رفتار پیشرفت زنان و مردان پاسخ دهند. یکی از ابهامات موجود در رفتار پیشرفت وجود رفتارهایی در چارچوب رفتار اجتناب از موفقیت است. اجتناب از موفقیت به شیوه‌های مختلفی در روان تحلیل‌گری، انسان‌گرایی، نظریه‌های جامعه شناختی و نظریه‌های انگیزشی توصیف شده است.

^۱ - Freud

^۲ - Azmal Basha

^۳ - Ushasree

^۴ - Horney

^۵ - Fried-Buchalter

^۶ - competitive neurosis

در این میان هورنر^۹ (۱۹۷۲) با انتقاد به مدل‌های سنتی انگیزه پیشرفت، معتقد است که علاوه بر انگیزه کسب موفقیت یعنی تمایل به جستجوی موفقیت و انگیزه اجتناب از شکست یعنی تمایل به اجتناب از شکست، انگیزه سومی هم وجود دارد که انگیزه ترس از موفقیت^{۱۰} است.

دی وس^{۱۱} (۱۹۷۳)، هورنر (۱۹۷۲) و گریفیس - پیرسن^{۱۲} (۱۹۸۶) از جمله منتقدین به مدل‌های انگیزه پیشرفت بوده‌اند و معتقدند که مدل سنتی انگیزه پیشرفت نمی‌تواند به توصیف رفتار پیشرفت و موفقیت در جوامع آسیایی و در میان زنان بپردازد. این محققین معتقدند که در نتیجه عوامل و فشارهای روانی - اجتماعی و فرهنگی، بعضی افراد از موفقیت اجتناب می‌کنند و علی‌رغم رسیدن به موفقیت و کسب مدارج عالی شغلی و تحصیلی از موفقیت لذت نمی‌برند و آن را درونی نمی‌کنند. این افراد را وانمودگرا^{۱۳} می‌گویند. وانمودگرایی یکی از مشکلاتی است که بر راه رسیدن به موفقیت و پیشرفت به

این امر منجر به بروز اضطراب در بزرگسالی و پیامدهای منفی روانشناختی در فرد پس از رسیدن به موفقیت می‌شود.

مازلو^۱ (۱۹۲۶)، به نقل از موناهان، کان و شاور^۲، (۱۹۷۴) در نظریه انسان گرایانه خود و در توصیف هرم سلسله مراتبی نیازها، اشاره می‌کند که در فرهنگهای فردگرا، بعضی افراد از رسیدن به موفقیت می‌ترسند و به آن عقده یونس^۳ (یوحنا) می‌گویند. به نظر وی، این ترس، حرکت به سوی بالای هرم سلسله مراتب نیازها را مشکل می‌سازد و منجر به اجتناب از پذیرش مسئولیت و ترس از شناخته شدن به عنوان انسان موفق می‌گردد.

بسیاری از محققین در مطالعات بین فرهنگی به این نتیجه دست یافتند که مدل‌های سنتی پیشرفت از جمله مدل انتظار- ارزش مک کلند- اتکینسون^۴ (۱۹۵۳) نمی‌توانند مدلی جامع برای توصیف رفتار پیشرفت و گرایش به موفقیت ارائه دهند (لیو، آلن^۵، پاپوچیس^۶ و ریتزلر^۷، ۱۹۹۸).

^۱ - Maslow

^۲ - shaver

^۳ - Jonah Complex

^۴ - McClelland- Atkinson

^۵ - Lew

^۶ - Allen

^۷ - Papouchis

^۸ - Ritzler

^۹ - Horner

^{۱۰} - fear of success motive

^{۱۱} - De Vos

^{۱۲} - Griffith-Pierson

^{۱۳} - imposter

بالا، سرانجام موفقیت را جزیی از خود نمی‌پندارند و احساس می‌کنند که رفتارهای آنها در کسب موفقیت فریب کارانه و وانمودگرایانه است و احساس ناخوشایندی را تجربه می‌کنند که همراه با تردید، اضطراب و نگرانی از آینده است. این چرخه معیوب در رویارویی با شرایط موفقیت‌آمیز آشکار می‌شود و با ناخشنودی از موفقیت همراه است که می‌تواند منجر به تداوم و استقرار نشانگان وانمودگرایی شود.

در چند دهه اخیر محققین بسیاری در تلاش برای توصیف نشانگان وانمودگرایی هستند (هاروی^۴، ۱۹۸۵؛ تاپینگ و کیمل^۵، کلانس و اوتولی^۶، ۱۹۸۸؛ لانگ فورد^۷ و کلانس، ۱۹۹۳؛ کینگ و کولی^۸، ۱۹۹۵). در این میان، هولمز^۹، کرتای^{۱۰}، آدامسون^{۱۱}، هولند^{۱۲} و کلانس (۱۹۹۳) به مجموعه‌ای از ویژگیهای روانشناختی وانمودگرایان می‌پردازند. آنان در یک پژوهش جامع روی

عنوان مجموعه نشانگان وانمودگرایی^۱ شناخته شده است.

با توجه به این مقدمه، در این مقاله سعی شده است تا ویژگیهای نشانگان وانمودگرایی و رابطه متغیرهای پیش‌بین ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با آن مورد بررسی قرار گیرد.

تعریف و ویژگیهای نشانگان وانمودگرایی

کلانس^۲ و ایمز^۳ (۱۹۷۸) برای نخستین بار بر اساس مشاهدات بالینی خود در درمانگاههای دانشگاهی، با مراجعینی روبرو شدند که علی‌رغم موفقیت شغلی و تحصیلی و کسب مدارج عالی تحصیلی، قادر به درونی کردن موفقیت نبودند، موفقیت را به شانس نسبت می‌دادند و خود را شایسته این موفقیت نمی‌دانستند. به نظر این محققین، وانمودگرایان در یک چرخه معیوب از احساسات نامطلوب قرار می‌گیرند. در این چرخه معیوب، آنها پس از تلاش بسیار به موفقیت می‌رسند. پس از رسیدن به موفقیت احساس رهایی و راحتی می‌کنند اما از آن راضی نیستند، زیرا موفقیت را ناشی از تلاش می‌دانند نه توانایی و هوش

^۴ - Harvey

^۵ - Topping & Kimmel

^۶ - O'Toole

^۷ - Langford

^۸ - King & Cooley

^۹ - Holmes

^{۱۰} - Kertay

^{۱۱} - Adamson

^{۱۲} - Holland

^۱ - imposter syndrom

^۲ - Clance

^۳ - Imes

می‌کنند. به نظر لیری^۵، پاتون^۶، اورلاندو^۷ و فونک^۸ (۲۰۰۰) هسته اصلی وانمودگرایی را به سه بخش می‌توان تقسیم کرد: هسته اول، حس وانمودگرایی است، این اعتقاد که دیگران آنها را مطلوب‌تر از آن چه واقعاً هستند، می‌بینند. هسته دوم، ترس از شناخته شدن به عنوان فردی فریبکار است و هسته سوم، مشکلاتی در درونی کردن موفقیت و ارائه رفتارهایی است که این احساس را تداوم می‌بخشد، مثل تمایل به نسبت دادن موفقیت به عواملی مثل شانس. به نظر می‌رسد که وانمودگرایی ترکیبی از خود ارزیابیهای نامطلوب^۹ و ارزیابیهای انعکاس یافته^{۱۰} مطلوب است.

حال با توجه به تعریف ویژگیهای روانشناختی نشانگان وانمودگرایی باید دانست که نشانگان وانمودگرایی با برخی متغیرهای پیشین مثل ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی رابطه دارد.

گروهی از دانشجویان دانشگاه دریافتند که اگر فردی بیش‌تر از ۵ تا از این ویژگیها را تجربه کند مبتلا به نشانگان وانمودگرایی است: توصیف خود به عنوان فردی فریب کار و وانمودگر، عدم پذیرش تأییدها و ستایشها و شناخته شدن از سوی دیگران، ترس از شکست، ترس از شناخته شدن به عنوان فردی فریبکار، احساس عدم توانایی و فقدان شایستگی، عدم درونی کردن موفقیتها، به طوری که آنها را متعلق به خود نمی‌داند و اسناد موفقیت به شانس یا تلاش، یعنی اسنادهای متغیر بیرونی.

کریسمن^۱، پیپر^۲، کلانس، هولند و گلیک هاف- هیوز^۳ (۱۹۹۵) توصیف می‌کنند که وانمودگرایان مجموعه‌ای از ترس از ارزیابی، ترس از عدم تکرار موفقیت‌های تحصیلی و شغلی و ترس از این که دیگران آنها را ناتوان و ناشایست بدانند، نشان می‌دهند. وانمودگرایان فاقد نوعی تمایل بنیادی برای خودارتقاء بخشی^۴ هستند. بنابراین، وقتی موفق می‌شوند آن را به عواملی به غیر از توانایی نسبت می‌دهند و از رویارویی با موقعیتهایی که ناتوانیشان را نشان می‌دهند، اجتناب

^۵ - Leary

^۶ - Patton

^۷ - Orlando

^۸ - Funk

^۹ - unfavorable self-appraisals

^{۱۰} - reflected appraisals

^۱ - Chrisman

^۲ - Pieper

^۳ - Glickauf- Hughes

^۴ - self-enhancement

نشانگان وانمودگرایی و رابطه آن با برخی

متغیرهای انگیزشی و شخصیتی

نشانگان وانمودگرایی با برخی سازه‌های انگیزشی و شخصیتی رابطه تنگاتنگی دارد. ترس از موفقیت یکی از سازه‌های انگیزشی است که با نشانگان وانمودگرایی رابطه دارد. هورنر (۱۹۷۲) برای نخستین بار اصطلاح ترس از موفقیت را مطرح نمود. وی توصیف می‌کند که در زنان انگیزه اجتناب از موفقیت وجود دارد. این اجتناب به علت دریافت پیامهای منفی از جانب اطرافیان، طرد اجتماعی، ترس از ایفای نقشهای مردانه و از دست دادن هویت زنانه است. وی تأکید می‌کند که این انگیزه در زنان با ویژگیهای شخصیتی کمال‌گرا و تمایل به پیشرفت همراه است و در شرایط رقابت‌آمیز بیشتر بروز می‌کند. های‌لند^۱ (۱۹۸۹) نیز ترس از موفقیت را رفتار اجتناب از موفقیت می‌داند که با فقدان عزت نفس و ترس از طرد اجتماعی همراه است. به نظر این محققین وقتی افراد با شرایطی مواجه می‌شوند که حس شایستگی و هویت جنسیتی آنها مورد تهدید قرار می‌گیرد، در اجرای تکلیف محوله و پذیرش مسئولیت تعلل می‌ورزند و از موفقیت اجتناب می‌کنند.

ساد، لنور، شاور و دانی وانت^۲ (۱۹۷۸) و فراید باچ آلتر (۱۹۹۲) در مطالعه روی دانشجویان دانشگاه به این نتیجه دست یافتند که ترس از موفقیت همبستگی بالایی با وانمودگرایی دارد. به طوری که وانمودگرایان دارای دو مشخصه اصلی ترس از موفقیت و رفتارهای اجتناب از شکست^۳ هستند و این به دلیل فقدان اعتماد به خود در این افراد است. به نظر دینل، هاپکینز و تامسون^۴ (۲۰۰۲) وانمودگرایی، تعلل یا اهمال کاری^۵، خودناتوان سازی و ترس از موفقیت در دانشجویان دانشگاه از جمله رفتارهای اجتناب از شکست هستند که در بعضی از افراد پیشرفت‌گرا در شرایط تحصیلی و شغلی برای حمایت از خودارزشی^۶، ظاهر می‌شوند. این رفتارها در دانشجویان دانشگاه در مدارج عالی تحصیلی و در کارکنان و مدیران سازمانها در مدارج عالی شغلی ممکن است بروز کنند.

علاوه بر این، وانمودگرایان از عزت نفس پایین رنج می‌برند. عزت نفس عقیده‌ای است که فرد درباره مجموعه تواناییها، ویژگیها و شایستگیهای خود دارد. عزت نفس درجه تصویب، تأیید، پذیرش و ارزشمندی است که

^۲ - Sadd, Lenauer, Shaver & Dunivant

^۳ - failure-avoidant behaviors

^۴ - Dinnel, Hopkins, & Thompson

^۵ - Procrastination

^۶ - self-handicapping

^۱ - Hyland

عزت نفس تحصیلی که بخشی از عزت نفس کلی است، در وانمودگرایان ضعیف است. یکی دیگر از ویژگیهای شخصیتی وانمودگرایان، کمال‌گرایی^۷ است. کمال‌گرایی را عقیده و باوری می‌دانند که با مجموعه‌ای از معیارهای بسیار بالا برای عملکرد، گرایش به قانون همه یا هیچ و رسیدن به نتایج بی نقص و کامل مشخص می‌شود. هام‌چک^۸ (۱۹۷۸) کمال‌گرایی را به دو بُعد بهنجار و نابهنجار تقسیم می‌کند. وی معتقد است کمال‌گرایی نابهنجار نگرانی درباره بروز اشتباه و ترس از قضاوت‌های دیگران درباره خود است. با توجه به ویژگیهایی که فراست^۹، مارتین^{۱۰}، لاهارت^{۱۱} و روزن-بلیت^{۱۲} (۱۹۹۰) برای کمال‌گرایان نابهنجار ذکر کرده‌اند (به عنوان مثال، ترس از اشتباه، معیارهای بالای شخصی، ادراک از انتظارات بالای والدین و تردید درباره عملکردها، ترجیح به نظم و سازماندهی و گرایش به ترس از شکست) به نظر می‌رسد که ویژگیهای مشترکی بین کمال‌گرایی و نشانگان وانمودگرایی وجود

شخص به خود نسبت می‌دهد (بیابانگرد، ۱۳۷۳). ویژگی عزت نفس پایین، احساس فقدان مهارت و توانایی و نومیدی از رسیدن به معیارهای ارزشمند اجتماعی است. یکی از مؤلفه‌های اصلی عزت نفس پایین، خود تردیدی است (فرانکن^۱، ۱۹۹۸). طی سالهای مختلف، یافته‌های تحقیقی نتایج ضد و نقیضی را درباره همبستگی منفی بین عزت نفس و نشانگان وانمودگرایی گزارش می‌کنند. یافته‌های (تاپینگ و همکاران، ۱۹۸۵؛ کوزارلی^۲ و ماژور^۳، ۱۹۹۰) از همبستگی منفی بالا بین عزت نفس و نشانگان وانمودگرایی حمایت می‌کنند؛ اما هاروی (۱۹۸۱) به طور کلی مخالف این رابطه منفی است. به نظر تامسون (۱۹۹۶) و تامسون، فورمن^۴ و مارتین^۵ (۲۰۰۰)، وانمودگرایان عزت نفس ضعیفی دارند و از نوعی عزت نفس نامطمئن^۶ رنج می‌برند. آنها در طول سالیان زندگی و تحصیل خود نتوانسته‌اند به یک حس خود ارزشمندی دست یابند و درباره توانمندیهای خود مطمئن نیستند و موفقیتها را از خود نمی‌دانند. این محققین نتیجه می‌گیرند که

^۷ - perfectionism

^۸ - Hamachek

^۹ - Frost

^{۱۰} - Martin

^{۱۱} - Lahart

^{۱۲} - Rosenblate

^۱ - Franken

^۲ - Cozzarelli

^۳ - Major

^۴ - Forman

^۵ - Martin

^۶ - uncertain self-esteem

می‌کنند و با بروز رفتارهای خود ناتوان‌ساز، پیامد عملکرد خود را بد ارزیابی می‌کنند. وانمودگرایان چالشهای روزمره زندگی در حیطه‌های تحصیلی و شغلی را تهدید کننده تلقی می‌کنند و نسبت به اضطرابی که در نتیجه این چالشها بروز می‌کند به دو صورت واکنش نشان می‌دهند، یا بیش از اندازه خود را برای تکلیف محوله آماده می‌کنند و یا از انجام تکلیف طفره می‌روند. اگر در انجام تکلیف بیش از حد خود را آماده کنند، موفقیت خود را به تلاش و اگر اهمال کاری کنند موفقیت در انجام تکلیف محوله را به شانس نسبت می‌دهند. هر دوی اینها سبکهای اسنادی بیرونی و متغیر هستند که احتمال موفقیت‌های آینده را تضمین نمی‌کنند و ترسهای وانمودگرایان ادامه می‌یابد.

در نهایت، یکی از نکات بحث برانگیز در نشانگان وانمودگرایی، میزان شیوع وانمودگرایی در زنان و مردان است. یافته‌های تحقیقی (کلانس و همکاران، ۱۹۷۸؛ کلانس و همکاران، ۱۹۸۸؛ کوزارلی و همکاران، ۱۹۹۰؛ کرامول^۴، براون^۵، سانچز- هاسلز^۶ و آدیر^۷، ۱۹۹۰) میزان شیوع وانمودگرایی را در زنان

دارد. در این باره، تامسون، دیویدسون و باربر^۱ (۱۹۹۵) و تامسون و همکاران (۲۰۰۰)، در تحقیقاتی گسترده روی دانشجویان دانشگاه و مدیران سازمانها، همبستگی بالایی را بین کمال‌گرایی و نشانگان وانمودگرایی گزارش می‌کنند. یافته‌های آنها نشان می‌دهد که وانمودگرایان، کمال‌گرایی هستند که معیارهای بالایی برای خود ارزیابی دارند و یکی از مشخصه‌های اصلی آنها نگرانی از اشتباه است. آنها وقتی در شرایطی قرار می‌گیرند که ممکن است اشتباه کنند یا شکست بخورند، ارزیابیهای منفی آنها از خود آغاز شده و عملکرد ضعیفی را نشان می‌دهند. به نظر صابونچی و لاند^۲ (۱۹۹۷)، ترس از ارزیابی منفی^۳ به عنوان یکی از ویژگیهای مشترک در اضطراب اجتماعی و کمال‌گرایی به صورت میل به اثرگذاری مطلوب بر دیگران و احساس بی‌کفایتی درباره توانایی مشخص می‌شود. تامسون و همکاران (۲۰۰۰) همبستگی بالایی را بین ترس از ارزیابی منفی، ترس از اشتباه، کمال‌گرایی و نشانگان وانمودگرایی گزارش می‌کنند. آنها دریافتند وقتی وانمودگرایان به معیارهای خود دست نمی‌یابند، در انجام تکلیف اهمال کاری

^۴ - Cromwell

^۵ - Brown

^۶ - Sanchez-Huceles

^۷ - Adair

^۱ - Barber

^۲ - Saboonchi & Lundh

^۳ - fear of gative evaluation

۴. بین ترس از ارزیابی منفی و نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد .

۵. بین ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز همبستگی چندگانه وجود دارد . لازم به ذکر است که همین فرضیات به تفکیک در دانشجویان دختر و پسر تحصیلات تکمیلی مطرح و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت .

روش تحقیق

جامعه آماری و روش نمونه گیری

جامعه آماری در این روش شامل کلیه دانشجویان دختر و پسر رشته های مختلف دوره کارشناسی ارشد و سال آخر رشته دکترای دامپزشکی عمومی می باشد که در سال تحصیلی ۸۴-۸۳ در دانشکده های مختلف دانشگاه شهید چمران اهواز مشغول به تحصیل بودند. این جامعه آماری شامل سایر دانشجویان مقطع تحصیلات تکمیلی دانشکده های اقماری وابسته به دانشگاه شهید چمران نمی باشد. در این پژوهش از دو نمونه آزمودنی استفاده شد. نمونه اول شامل ۲۰۰ دانشجوی دختر و پسر برای اعتباریابی و پایایی سنجی آزمونها و نمونه دوم شامل ۳۰۰

بیشتر از مردان گزارش می کنند، در حالی که پاره ای دیگر از یافته ها از جمله (کینگ و کولی، ۱۹۹۵؛ تامسون و همکاران، ۱۹۹۸) تفاوتی را بین نمره های نشانگان وانمودگرایی در زنان و مردان گزارش نمی کنند. به نظر این محققین در طول زمان، نگرش جوامع و فرهنگها به رفتار پیشرفت، رقابت و موفقیت تغییراتی را در میزان وانمودگرایی به وجود آورده است. بحث در این باره تحقیقات بیشتری را می طلبد .

هدف از پژوهش حاضر بررسی روابط ساده و چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی با نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز است. با توجه به این هدف و با در نظر گرفتن پیشینه پژوهش، فرضیه هایی تدوین شد که عبارتند از:

۱. بین ترس از موفقیت و نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد .

۲. بین عزت نفس و نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه مثبت وجود دارد .

۳. بین کمال گرایی و نشانگان وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شهید چمران اهواز رابطه منفی وجود دارد .

و گاتمن برای محاسبه ضرایب پایایی استفاده شده است. مقدار ضرایب محاسبه شده به روش آلفای کرونباخ $0/83$ ، به روش اسپیرمن- براون $0/73$ و به روش گاتمن $0/73$ است که همگی از نظر روان سنجی در حد مطلوب می‌باشند.

دانشجوی دختر و پسر که برای آزمون فرضیه‌ها به کار رفتند.

ابزارهای تحقیق

۱. مقیاس پدیده وانمودگرایی کلانس^۱ (CIPS)

مقیاس پدیده وانمودگرایی کلانس برای نخستین بار به صورت مداد-کاغذی توسط کلانس و ایمز (۱۹۷۸) ساخته شد و توسط پژوهشگران ترجمه و جهت اجرا آماده گردید. این مقیاس شامل ۲۰ ماده است که از آزمودنی خواسته می‌شود تا بر اساس یک پیوستار پاسخها از ۱ "هیچ وقت"، ۲ "به ندرت"، ۳ "بعضی اوقات"، ۴ "اغلب"، ۵ "خیلی زیاد"، نظر خود را درباره هر ماده ابراز نماید. اگر مجموع نمره‌ها کمتر از ۴۰ باشد وانمودگرایی ضعیف، بین ۴۱ تا ۶۰ وانمودگرایی متوسط و ۶۱ تا ۸۰ وانمودگرایی مرضی و ۸۰ به بالا وانمودگرایی شدید تلقی می‌شود. یافته‌های تحقیقی هولمز و همکاران (۱۹۹۳) همسانی درونی بالا با ضریب آلفای $0/96$ را برای این مقیاس گزارش می‌کنند. کریسمن و همکاران (۱۹۹۵) نیز ضریب آلفای کرونباخ $0/94$ را گزارش می‌کنند. در پژوهش کنونی، برای تعیین ضریب پایایی از دو روش آلفای کرونباخ و روش تنصیف استفاده شده است. در روش تنصیف از دو روش اسپیرمن- براون

^۱ - Clance Imposter Phenomenon Scale (CIPS)

جدول ۱. ضرایب پایایی و اعتبار مقیاس وانمودگرایی در دانشجویان تحصیلات تکمیلی

ضرایب اعتبار		ضرایب پایایی			شاخص آماري متغير
مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی	تیپ شخصیتی A	گاتمن	اسپیرمن - براون	آلفای کرونباخ	
*-۰/۳۸	*۰/۴۱	۰/۷۳	۰/۷۳	۰/۸۳	وانمودگرایی

* $P < 0/001$

نوع واریماکس و با حداقل بار عاملی ۰/۴۰ (به عنوان حداقل درجه همبستگی قابل قبول بین هر ماده و عوامل مستخرجه)، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. بررسی نتایج حاصل از تحلیل عوامل نشان داد که ۱۲ ماده روی عامل ۱ و ۸ ماده روی عامل ۲ قرار می‌گیرند. نتایج آزمون اندازه کفایت نمونه‌گیری $KMO=0/76$ و آزمون کرویت بارتلت $1036/148$ است که در سطح $P=0/001$ معنی‌دار می‌باشد. مقادیر ویژه عوامل ۱ و ۲ به ترتیب ۴ و ۲/۴۴ بود که به ترتیب ۹۹/۱۹٪ و ۱۲/۱۸٪ واریانس متغیر وانمودگرایی را توجیه می‌کند. در این تحقیق، عامل اول را تخفیف رفتارهای فردی و عامل دوم را ترس از وانمودگرایی می‌نامیم. نتایج حاصله از تحلیل عوامل تحقیق کنونی با یافته‌های کریسمن^۳ و همکاران (۱۹۹۵) هماهنگ است.

به منظور اعتباریابی این مقیاس نیز از روش اعتباریابی ملاکی و روش اعتبار سازه استفاده شد و به طور هم زمان مقیاسهای وانمودگرایی، پرسشنامه تیپ شخصیتی A^۱ و مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی^۲ (بر اساس پیشنهادهایی که در مطالعات قبلی ارائه شده بود) به آزمودنیها داده شد. سپس ضرایب همبستگی بین مجموعه این مقیاسها به عنوان ضرایب اعتبار محاسبه شدند نتایج به دست آمده از پایایی و اعتباریابی ملاکی این آزمون در جدول ۱ ملاحظه می‌شود.

همچنین، برای اعتبارسازه این مقیاس، از تحلیل عوامل استفاده شد. برای تحلیل عوامل از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی استفاده شد. ابتدا آزمون اسکری مشخص کرد که حداکثر دو عامل از ماده‌های مقیاس قابل استنباط و استخراج هستند. سپس با استفاده از چرخش متعامد محورها موسوم به چرخش ارتاگونال از

^۱ - Type A Questionnaire (TAQ)

^۲ - Social Avoidance and Distress (SAD)

^۳ - Chrisman

۲. مقیاس ترس از موفقیت (FOSS)

مقیاس ترس از موفقیت^۱ بر اساس نظرات هورنر در سال ۱۹۷۶ توسط زاگرمین^۲ و آلیسون^۳ ساخته شد. این مقیاس دارای ۲۷ ماده است و بر اساس یک مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت تنظیم شده است. طیف پاسخها از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف امتداد دارد. ماده‌های ۱، ۴، ۵، ۸، ۱۰، ۱۴، ۱۷، ۲۱، ۲۴، ۲۶ و ۲۷ سطح کمتری از ترس از موفقیت و مابقی ماده‌های آن، سطح بالای ترس از موفقیت را نشان می‌دهند. این مقیاس توسط پژوهشگران به فارسی ترجمه و جهت اجرا آماده گردید. یافته‌های زاگرمین و آلیسون (۱۹۷۶) نشان می‌دهند که آلفای کرونباخ این مقیاس برای مردان ۰/۶۹ و برای زنان ۰/۷۳ است. این مقیاس با انگیزه پیشرفت همبستگی منفی دارد. مقیاس ترس از موفقیت در چند تحقیق دیگر نیز مورد استفاده قرار گرفته است، به طوری که شهرآرای و عبدی (۱۳۸۱) ضریب آلفای کرونباخ را روی نمونه‌ای از دانشجویان مهندسی، در زنان ۰/۶۶ و در مردان ۰/۷۱ گزارش می‌کنند. در پژوهش کنونی به منظور محاسبه ضرایب پایایی از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف استفاده شد. در روش تنصیف نیز از دو روش اسپیرمن- براون

و گاتمن برای محاسبه ضرایب پایایی استفاده شده است. ضرایب محاسبه شده با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۰ و به روش تنصیف (اسپیرمن- براون ۰/۸۲ و گاتمن ۰/۸۲) بودند، که همگی از نظر روانسنجی مقادیر مطلوبی می‌باشند. در پژوهش کنونی به منظور اعتباریابی این مقیاس از روش اعتباریابی ملاکی و اعتبار سازه استفاده شد. بدین منظور، برای اعتباریابی ملاکی مقیاس ترس از موفقیت از پرسشنامه تیپ شخصیت A و مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی استفاده شد. ضرایب اعتبار محاسبه شده در جدول ۴ آورده شده‌اند. ضریب همبستگی بین پرسشنامه تیپ شخصیتی A و مقیاس ترس از موفقیت، $r=0/36$ بود که در سطح $P<0/001$ معنی‌دار است. همچنین، ضرایب همبستگی مقیاس ترس از موفقیت با مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی $r=0/34$ در سطح $P<0/001$ معنی‌دار است. نتایج حاصله در جدول ۲ آورده شده‌اند.

^۱ - Fear of Success Scale (FOSS)

^۲ - Zuckerman

^۳ - Alison

جدول ۲. ضرایب پایایی و اعتبار مقیاس ترس از موفقیت در دانشجویان تحصیلات تکمیلی

ضرایب اعتبار		ضرایب پایایی			شاخص آماري متغير
مقیاس اجتناب و پریشانی اجتماعی	تیپ شخصیتی A	گاتمن	اسپیرمن - براون	آلفای کرونباخ	
*۰/۳۴	*۰/۳۶	۰/۷۳	۰/۷۳	۰/۸۳	ترس از موفقیت

* $P < ۰/۰۰۱$

پیامدهای منفی موفقیت و عامل سوم صرف وقت و انرژی برای موفقیت است.

۳. مقیاس کمال گرایی

آزمون کمال گرایی اهواز (APS) بر اساس تحلیل عوامل پاسخهای آزمودنیهای دانشجوی دختر و پسر دانشگاه شهید چمران و دانشگاه آزاد اسلامی اهواز با ۲۷ ماده توسط نجاریان، عطاری و زرگر (۱۳۷۸) ساخته شده است. عطاری و زرگر (۱۳۷۸) ساخته شده است. ضرایب همسانی درونی این آزمون برای آزمودنیهای دختر ۰/۸۹ و پسر ۰/۸۸ می باشند. برای سنجش اعتبار این آزمون، ضرایب همبستگی بین نمره‌های کل این آزمون با مقیاس الگوی رفتاری تیپ A ۰/۶۵، با مقیاس شکایات جسمانی ۰/۴۱ و با مقیاس عزت نفس کوپر اسمیت ۰/۳۹- می باشد که همه در سطح $P < ۰/۰۵$ معنی دار می باشند (نجاریان، عطاری و زرگر، ۱۳۷۸). هرمزی نژاد (۱۳۸۰) نیز روی نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه، پایایی این آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ

همچنین، برای اعتبارسازیه این مقیاس از تحلیل عوامل استفاده شد. برای تحلیل عوامل از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی استفاده گردید. ابتدا آزمون اسکری مشخص کرد که حداکثر سه عامل از ماده‌های مقیاس قابل استنباط و استخراج هستند. سپس با استفاده از چرخش متعامد محورها موسوم به چرخش ارتاگونال از نوع واریماکس و با حداقل بار عاملی ۰/۳۰، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. بررسی نتایج حاصل از تحلیل عوامل نشان داد که ۸ ماده روی عامل ۱، ۱۰ ماده روی عامل ۲ و ۹ ماده روی عامل ۳ قرار گرفته‌اند. نتایج آزمون اندازه کفایت نمونه‌گیری $KMO = ۰/۶۶$ و آزمون کرویت بارتلت $۱۱۴۷/۱۵۴$ است که در سطح $P = ۰/۰۰۱$ معنی دار می باشد. مقادیر ویژه عوامل ۱، ۲ و ۳ به ترتیب ۲/۸۸۹، ۲/۸۸۳ و ۲/۴۹۳ بود که به ترتیب ۱۰/۶۹۸٪، ۱۰/۶۷۶٪ و ۹/۲۳۲٪ واریانس متغیر ترس از موفقیت را توجیه می کنند. در این تحقیق، عامل اول مسئولیت در قبال موفق شدن، عامل دوم

برای دانشجویان دختر ۰/۸۸ و برای دانشجویان پسر ۰/۸۴ به دست آمد.

۵. مقیاس ترس از ارزیابی منفی (FNE)

این مقیاس توسط واتسون و فرند (۱۹۶۹) ساخته شد و یکی از خرده مقیاسهای آزمون اضطراب اجتماعی می باشد که توسط مهرابی زاده هنرمند، نجاریان و بهارلو (۱۳۷۸) ترجمه و آماده اجرا گردید. مقیاس ترس از ارزیابی منفی^۲، یک مقیاس خودگزارشی و مداد-کاغذی است که شامل ۳۰ ماده است. پیوستار پاسخها بر پایه طیف درست و نادرست رتبه بندی شده و به ترتیب ماده های شماره ۱، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۲۱، ۲۳، ۲۶ و ۲۸ در این مقیاس، برای پاسخ درست نمره صفر و برای پاسخ نادرست نمره ۱ می گیرند. مهرابی زاده هنرمند، نجاریان و بهارلو (۱۳۷۸) روی یک نمونه دانشجویی ضریب پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش می کنند. همچنین، هرمزی نژاد (۱۳۸۰) نیز در نمونه ای از دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز، ضرایب پایایی این مقیاس را با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۷ با روش تنصیف، اسپیرمن- براون ۰/۸۸ و با روش گاتمن ۰/۸۷ گزارش کرده است. در تحقیق حاضر نیز ضریب پایایی

۰/۹۰، روش اسپیرمن- براون ۰/۸۸ و روش گاتمن ۰/۸۳ به دست آورده است. در تحقیق حاضر، پایایی این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمودنیها ۰/۸۶، برای دانشجویان دختر ۰/۸۴ و برای دانشجویان پسر ۰/۸۶ به دست آمد.

۴. مقیاس عزت نفس

مقیاس عزت نفس آیزنک (۱۹۷۶)، به نقل از بیابانگرد، (۱۳۷۹) یک ابزار مداد-کاغذی است، که دارای ۳۰ ماده می باشد که توسط بیابانگر (۱۳۷۹) ترجمه و آماده اجرا گردید. آزمودنی در پاسخ دادن به هر ماده باید یکی از ۳ گزینه "بلی"، "خیر" و یا "نمی دانم" را انتخاب کند. انتخاب گزینه "خیر" نمره صفر و انتخاب گزینه "بلی" نمره یک و انتخاب گزینه "نمی دانم" نیم نمره دارد. هرمزی نژاد (۱۳۸۰) برای به دست آوردن اعتبار و پایایی این پرسشنامه، آن را روی نمونه ای از دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز اجرا کرد. ضریب پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد. همچنین، او ضریب اعتبارسازه این پرسشنامه را برای دانشجویان دختر $r=0.74$ و برای دانشجویان پسر $r=0.79$ گزارش می کند که هر دو در سطح $P<0.01$ معنی دار می باشند. در تحقیق حاضر، نیز پایایی این مقیاس با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای کل آزمودنیها ۰/۸۷،

^۱ - Watson & Friend

^۲ - ear ogative Evaluation Scale (FNE)

می‌دهند. این یافته‌ها در جدول ۳ نشان داده شده‌اند.

مقایسه میانگین نمره‌های مقیاس وانمودگرایی نشان می‌دهد که آزمودنیهای پسر، نسبت به آزمودنیهای دختر، در آزمون وانمودگرایی نمره بیشتری کسب نمودند. همچنین، میانگین نمره‌های آزمودنیهای پسر در مقیاسهای ترس از موفقیت و کمال‌گرایی نیز بیشتر از آزمودنیهای دختر بودند، اما در آزمون عزت نفس میانگین نمره‌های آزمودنیهای دختر بیشتر از آزمودنیهای پسر بود. در آزمون ترس از ارزیابی منفی میانگین نمره‌های دختران و پسران مشابه است.

این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ در کل دانشجویان ۰/۸۴، در مردان ۰/۸۲ و در زنان ۰/۸۶ بوده است.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های این پژوهش در دو بخش یافته‌های توصیفی و یافته‌های اصلی ارائه می‌شوند.

الف. یافته‌های توصیفی

یافته‌های توصیفی این پژوهش میانگین، انحراف معیار و تعداد را در آزمونهای وانمودگرایی، ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی گزارش

جدول ۳. یافته‌های توصیفی مربوط به مقیاسها

کل			پسر			دختر			آزمودنیها مقیاس
تعداد	انحرا ف معیار	میانگین	تعداد	انحرا ف معیار	میانگین	تعداد	انحرا ف معیار	میانگین	
۲۸۶	۱۱/۴۶	۵۸	۱۶۲	۱۱/۵۴	۵۹	۱۲۴	۱۱/۳۱	۵۷	وانمودگرایی (CIPS)
۲۸۶	۱۱/۱۳	۸۵	۱۶۲	۱۱/۸۸	۸۶	۱۲۴	۱۰	۸۴	ترس از موفقیت (FOSS)
۲۸۶	۹/۸۹	۴۲	۱۶۲	۱۰/۵۷	۴۳	۱۲۴	۹/۳۵	۴۲	کمال‌گرایی (APS)
۲۸۶	۵/۱۰	۲۰	۱۶۲	۴/۸۸	۱۹	۱۲۴	۵/۳۱	۲۰	عزت نفس آیزنک
۲۸۶	۵/۴۶	۱۲	۱۶۲	۵/۱۲	۱۲	۱۲۴	۵/۸۹	۱۲	ترس از ارزیابی منفی (FNE)

صورت ضرایب همبستگی ساده در جدول ۴ نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود، همبستگی بین ترس از

ب. یافته‌های مربوط به فرضیه‌ها
یافته‌های مربوط به فرضیه‌های اول تا چهارم و فرضیه‌های فرعی مربوط به آنها به

وانمودگرایی برای کل آزمودنیها $r=0/36$ ، برای آزمودنیهای دختر $r=0/35$ و برای آزمودنیهای پسر $r=0/40$ می‌باشد که همگی در سطح $P<0/001$ معنی‌دار می‌باشند. با توجه به این نتایج فرضیه دوم و فرضیه‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر تأیید می‌شوند.

همچنین، با توجه به جدول ۶، همبستگی بین عزت نفس و وانمودگرایی برای کل

ارزیابی منفی و وانمودگرایی برای کل آزمودنیها $r=0/30$ ، برای آزمودنیهای دختر $r=0/27$ و برای آزمودنیهای پسر $r=0/35$ است، که همگی در سطح $P<0/001$ معنی‌دار می‌باشند. با توجه به این یافته‌ها فرضیه اول و فرضیه‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر تأیید می‌شوند.

همچنین با توجه به نتایج مندرج در جدول ۴ همبستگی بین کمال‌گرایی و

جدول ۴. ضرایب همبستگی ساده بین مقیاس وانمودگرایی با مقیاسهای ترس از ارزیابی منفی، کمال‌گرایی، عزت نفس و ترس از موفقیت

آزمون وانمودگرایی									مقیاس
کل			پسر			دختر			
N	P	r	N	P	r	N	P	r	
۲۸۸	<0/001	0/30	۱۶۴	<0/001	0/35	۱۲۴	=0/001	0/27	ترس از ارزیابی منفی
۲۸۸	<0/001	0/36	۱۶۴	<0/001	0/40	۱۲۴	<0/001	0/35	کمال‌گرایی
۲۸۸	<0/001	-0/29	۱۶۴	<0/001	-0/25	۱۲۴	<0/001	-0/33	عزت نفس
۲۸۸	<0/001	0/50	۱۶۴	<0/001	0/49	۱۲۴	<0/001	0/50	ترس از موفقیت

همگی در سطح $P<0/001$ معنی‌دار می‌باشند. بدین ترتیب، فرضیه چهارم و فرضیه‌های فرعی مربوط به آن به تفکیک دختر و پسر نیز تأیید می‌شوند.

به منظور آزمون فرضیه پنجم و فرضیه‌های فرعی مربوط به آن به تفکیک دختر و پسر، از تحلیل رگرسیون چندگانه با روش ورود مکرر استفاده شده است و نتایج به دست آمده

آزمودنیها $r=-0/29$ ، برای آزمودنیهای دختر $r=-0/33$ و آزمودنیهای پسر $r=-0/25$ است که همگی در سطح $P<0/001$ معنی‌دار می‌باشند. بدین ترتیب، فرضیه سوم و فرضیه‌های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر تأیید می‌شوند. با توجه به جدول ۴، همبستگی بین ترس از موفقیت و وانمودگرایی برای کل آزمودنیها $r=0/50$ ، آزمودنیهای دختر $r=0/49$ است که

کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی با وانمودگرایی در دانشجویان دختر تحصیلات تکمیلی برابر $0/57$ ، ضریب تعیین برابر $0/32$ و نسبت F برابر $14/05$ است که در سطح $P < 0/001$ معنی دار می باشد.

همان طور که در جدول ۷ ملاحظه می شود، ترکیب خطی متغیرهای ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی با وانمودگرایی برابر با $0/57$ و ضریب تعیین برابر با $0/32$ و نسبت F برابر $19/67$ است که در سطح $P < 0/001$ معنی دار است. بدین ترتیب، فرضیه پنجم و فرضیه های فرعی آن به تفکیک دختر و پسر به تأیید می رسند.

در جداول ۵، ۶ و ۷ به تفکیک برای کل آزمودنیها، آزمودنیهای دختر و پسر ارائه شده اند.

همان طور که جدول شماره ۵ نشان می دهد ضریب همبستگی چندگانه با روش ورود مکرر نشان می دهد که ترکیب خطی متغیرهای ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی با وانمودگرایی در کل دانشجویان برابر $0/57$ می باشد. ضریب تعیین برابر $0/32$ و نسبت F برابر $34/74$ است که در سطح $P < 0/010$ معنی دار است.

همان طور که جدول ۶ نشان می دهد ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی متغیرهای ترس از موفقیت، عزت نفس،

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال گرایی و ترس از ارزیابی منفی با

وانمودگرایی به روش ورود مکرر برای کل آزمودنیها

متغیر ملاک	شاخصهای آماری	MR	RS	F	ضرایب رگرسیون				
					P	۱	۲	۳	۴
وانمودگرایی	ترس از موفقیت	۰/۵	۰/۲۵	۹۴/۹۶ $P < 0/001$	$\beta = 0/50$ $t = 9/74$ $P < 0/001$				
	عزت نفس	۰/۵۵	۰/۳۰	۶۲/۶۴ $P < 0/001$	$\beta = 0/47$ $t = 9/43$ $P < 0/001$	$\beta = -0/23$ $t = -4/79$ $P < 0/001$			
	کمال گرایی	۰/۵۶	۰/۳۲	۴۵/۴۳ $P < 0/001$	$\beta = 0/43$ $t = 8/62$ $P < 0/001$	$\beta = -0/15$ $t = -2/67$ $P < 0/05$	$\beta = 0/26$ $t = 2/82$ $P < 0/05$		
	ترس از ارزیابی منفی	۰/۵۷	۰/۳۲	۳۴/۷۴ $P < 0/001$	$\beta = 0/43$ $t = 8/53$ $P < 0/001$	$\beta = 0/13$ $t = -2/27$ $P = 0/02$	$\beta = 0/13$ $t = 0/02$ $P = 0/02$	$\beta = 0/08$ $t = 1/45$ $P = 0/02$	

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با وانمودگرایی به روش ورود مکرر برای آزمودنیهای دختر

متغیر ملاک	شاخصهای آماری متغیر پیش‌بین	MR	RS	F P	ضرایب رگرسیون			
					۱	۲	۳	۴
وانمودگرایی	ترس از موفقیت	۰/۴۹	۰/۲۴	۴۰/۲۰ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۵۰$ $t = ۶/۳۴$ P<۰/۰۰۱			
	عزت نفس	۰/۵۴	۰/۲۹	۲۵/۶۱ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۵$ $t = ۵/۷۶$ P<۰/۰۰۱	$\beta = -۰/۲۲$ $t = -۲/۹۲$ P<۰/۰۰۵		
	کمال‌گرایی	۰/۵۶	۰/۳۱	۱۸/۳۲ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۳$ $t = ۵/۵۳$ P<۰/۰۰۱	$\beta = -۰/۱۳$ $t = -۱/۴۶$ P=۰/۱۴	$\beta = ۰/۱۶$ $t = ۱/۷۱$ P<۰/۰۰۹	
	ترس از ارزیابی منفی	۰/۵۷	۰/۳۲	۱۴/۰۵ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۳$ $t = ۵/۵۵$ P<۰/۰۰۱	$\beta = -۰/۱۲$ $t = -۱/۳۵$ P=۰/۱۷	$\beta = ۰/۱۱$ $t = ۱/۰۵$ P=۰/۲۹	$\beta = ۰/۰۹$ $t = ۱/۰۸$ P=۰/۲۸

جدول ۷. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با وانمودگرایی به روش ورود مکرر برای آزمودنیهای پسر

متغیر ملاک	شاخصهای آماری متغیر پیش‌بین	MR	RS	F P	ضرایب رگرسیون			
					۱	۲	۳	۴
وانمودگرایی	ترس از موفقیت	۰/۴۹	۰/۲۴	۵۲/۷۲ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۹$ $t = ۷/۲۶$ P<۰/۰۰۱			
	عزت نفس	۰/۵۵	۰/۳۰	۳۴/۴۳ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۸$ $t = ۷/۳۳$ P<۰/۰۰۱	$\beta = -۰/۲۳$ $t = -۳/۵۲$ P<۰/۰۰۵		
	کمال‌گرایی	۰/۵۷	۰/۳۲	۲۵/۷۶ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۳$ $t = ۶/۲۷$ P<۰/۰۰۱	$\beta = -۰/۱۳$ $t = -۱/۷۶$ P=۰/۰۷	$\beta = ۰/۱۹$ $t = ۲/۴۸$ P=۰/۰۱	
	ترس از ارزیابی منفی	۰/۵۷	۰/۳۳	۱۹/۶۷ P<۰/۰۰۱	$\beta = ۰/۴۲$ $t = ۶/۰۲$ P<۰/۰۰۱	$\beta = -۰/۱۰$ $t = -۱/۲۵$ P=۰/۲۱	$\beta = ۰/۱۶$ $t = ۱/۹۹$ P<۰/۰۰۵	$\beta = ۰/۰۹$ $t = ۱/۱۲$ P=۰/۲۶

موفقیت، کمال‌گرایی و عزت نفس هستند. درد و گروه دانشجویان دختر و پسر، بهترین متغیرهای پیش‌بینی کننده از بین متغیرهای مختلف در این پژوهش، به ترتیب، ترس از موفقیت و کمال‌گرایی است و متغیرهای عزت نفس و ترس از ارزیابی منفی از معادله رگرسیون حذف می‌شوند.

همچنین، در این پژوهش تحلیل رگرسیون به روش مرحله‌ای نیز برای کل آزمودنیها و به تفکیک برای آزمودنیهای دختر و پسر انجام گرفت. نتایج حاصله به طور خلاصه در جداول شماره ۸ و ۹ آمده است.

همان طور که از جدول ۸ و ۹ ملاحظه می‌شود، نتایج تحلیل رگرسیون به روش مرحله‌ای نشان می‌دهد که بهترین متغیرهای پیش‌بینی کننده وانمودگرایی در کل دانشجویان تحصیلات تکمیلی، به ترتیب، ترس از

جدول ۸. نتایج تحلیل واریانس چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با

وانمودگرایی به روش مرحله‌ای برای کل آزمودنیها

ضرایب رگرسیون			F P	RS	MR	شاخصهای آماری متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
۳	۲	۱					
		$\beta = 0/49$ $t = 9/47$ $P < 0/001$	94/96 $P < 0/001$	0/24	0/49	ترس از موفقیت	وانمودگرایی
	$\beta = -0/25$ $t = -4/88$ $P < 0/05$	$\beta = 0/43$ $t = 8/49$ $P < 0/001$	63/22 $P < 0/001$	0/30	0/55	کمال‌گرایی	
$\beta = -0/15$ $t = -2/62$ $P < 0/05$	$\beta = -0/16$ $t = -2/82$ $P < 0/05$	$\beta = 0/43$ $t = 8/62$ $P < 0/001$	45/43 $P < 0/001$	0/32	0/56	عزت نفس	

جدول ۹. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ترس از موفقیت، عزت نفس، کمال‌گرایی و ترس از ارزیابی منفی با وانمودگرایی به روش مرحله‌ای برای زنان و مردان تحصیلات تکمیلی به تفکیک

ضرایب رگرسیون		F	RS	MR	شاخصهای آماری متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	
۲	۱					P	متغیر
	$\beta = 0/49$ $t = 6/34$ $P < 0/001$	40/20 $P < 0/001$	0/24	0/49	ترس از موفقیت	دختر	
$\beta = -0/23$ $t = -0/6$ $P < 0/05$	$\beta = 0/44$ $t = 0/67$ $P < 0/001$	26/16 $P < 0/001$	0/30	0/55	کمال‌گرایی	پسر	
	$\beta = 0/49$ $t = 7/26$ $P < 0/001$	52/72 $P < 0/001$	0/32	0/57	ترس از موفقیت	دختر	
$\beta = -0/31$ $t = 4/47$ $P < 0/001$	$\beta = 0/33$ $t = 4/56$ $P < 0/001$	62/53 $P < 0/001$	0/33	0/57	کمال‌گرایی	پسر	

بحث و نتیجه‌گیری

دانشجویان تحصیلات تکمیلی نشان می‌دهند که این دانشجویان با توجه به رسیدن به درجات بالای شغلی و تحصیلی دارای ویژگیهای وانمودگرایی و نیز ویژگیهای ترس از موفقیت هستند و این دو متغیرهایی هستند که در حیطه انگیزه پیشرفت بروز کرده و از جمله موانع موفقیت محسوب می‌شوند. همان‌طور که دینل و همکاران (۲۰۰۲) بیان می‌کنند وانمودگرایی با ترس از موفقیت دارای ویژگیهای روانشناختی هستند و به طور کلی

هدف پژوهش حاضر بررسی برخی از متغیرهای شخصیتی- انگیزشی مرتبط با وانمودگرایی است. بر همین اساس، یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند که بین ترس از موفقیت و نشانگان وانمودگرایی همبستگی مثبت معنی‌داری وجود دارد. یافته‌های تحقیق حاضر با یافته‌های ساد و همکاران (۱۹۷۸)، فراید باچ آلتر (۱۹۹۲) و دینل و همکاران (۲۰۰۲) هماهنگند. یافته‌های این تحقیق در رابطه با

رگرسیون چندگانه نشان داد که در کل دانشجویان، ترس از موفقیت، کمال‌گرایی و عزت نفس ۳۲ درصد از واریانس وانمودگرایی را تبیین می‌کنند. بنابراین، عزت نفس یکی از متغیرهای پیش‌بینی‌کننده وانمودگرایی می‌باشد هر چند درصد کمتری را به خود اختصاص می‌دهد و سومین متغیر پیش‌بینی‌کننده است. به طور کلی، می‌توان دریافت که وانمودگرایان با ویژگی کمال‌گرایی دارای استانداردهای بالای شخصی بوده و از عزت نفس تحصیلی کمتری برخوردارند و از پیامدهای موفقیت نیز می‌ترسند. این نتایج به متخصصان و مشاوران برنامه‌های تحصیلی کمک می‌کند تا برنامه‌هایی برای این دانشجویان ارائه دهند (به عنوان مثال، میزگرد، سخنرانی هفتگی، سخنرانی ماهانه گروهی) تا توانمندیهای خویش را درک کرده و احساسی خوشایند نسبت به عملکردهای تحصیلی خویش کسب کنند. انجام چنین فعالیتهای گروهی ترس، نگرانی و تردید آنها را درباره تواناییهای شخصی و کسب موفقیت‌های آینده بر طرف می‌سازد.

وانمودگرایان از پیامدهای موفقیت می‌ترسند و رفتارهای اجتناب- شکست از خود بروز می‌دهند. از نظر شخصیتی نیز وانمودگرایی با کمال‌گرایی همبستگی معنی‌داری را نشان می‌دهد به طور که فرضیه سوم و فرضیه‌های فرعی آن در دختران و پسران تأیید می‌شوند. این یافته در پژوهش حاضر با یافته‌های تامسون و همکاران (۲۰۰۰) هماهنگ است. این بدان معنی است که وانمودگرایان بعضی ویژگیهای خاص کمال‌گرایی همچون ترس از اشتباه، ترس از آینده و استانداردهای بالا را دارا هستند. بنابراین، وانمودگرایان با توجه به داشتن دو متغیر ترس از موفقیت و کمال‌گرایی، درباره موفقیت‌های خود احساس یأس، نومیدی و تردید می‌کنند و از پیامدهای موفقیت می‌هراسند.

همچنین، پژوهش حاضر نشان می‌دهد که بین عزت نفس و وانمودگرایی همبستگی منفی معنی‌داری وجود دارد. این یافته با یافته‌های تحقیقی کریسمن و همکاران (۱۹۹۳) هماهنگ است. نتایج حاصله از تحلیل

منابع

فارسی

- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۷۹). روشهای افزایش عزت نفس در کودکان و نوجوانان. تهران: انتشارات انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران .
- شهرآرای، مهرناز و عبدی، فرشته (۱۳۸۱). رابطه بین وضعیتهای هویت شغلی و جنس با ترس از موفقیت در دانشجویان رشته‌های فنی و مهندسی. مجله دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال نهم، شماره ۳ و ۴، صفحات ۶۴-۴۳ .
- نجاریان، بهمن؛ عطاری، یوسفعلی و زرگر، یدا... (۱۳۷۸). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش کمال‌گرایی. مجله دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره سوم، سال پنجم، شماره‌های ۳ و ۴، صفحات ۵۸-۴۳ .
- مهرابی‌زاده هنرمند، مهناز؛ نجاریان، بهمن و بهارلو، رویا (۱۳۷۸). رابطه کمال‌گرایی و اضطراب اجتماعی در دانشجویان. مجله روانشناسی، سال سوم، شماره ۳، ۲۴۸-۲۳۱ .
- هرمزی‌نژاد، معصومه (۱۳۸۰). رابطه ساده و چندگانه عزت نفس، اضطراب اجتماعی و کمال‌گرایی با ابراز وجود در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز .

لاتین

- Azmal Basha, S. & Usharee, S. (1998). Fear of success across life span. *Journal of Personality and Clinical Studies*, 14(1-2).
- Chrisman, S.M., Pieper, WA., Clance, P.R., Holland, C.L., & Glickauf

- Hughes, C. (1995). Validation of the Clance Imposter Phenomenon Scale. *Journal of Personality Assessment*, 65(3), 457-467.
- Clance, P.R., & O'toole, M.A. (1987). Imposter phenomenon: An internal barrier to empowerment and achievement. *Women and Therapy*, 6, 51-64.
- Cromwell, B., Brown, N., Sanchez-Huceles, J. & Adair, F.L. (1990). The imposter phenomenon and personality characteristic of high school honor students. *Journal of Social Behavior and Personality*, 5, 563-573.
- De Vos, G.A. (1973). Socialization for achievement. Berkeley: University of California.
- Dinnel, D.L., Hopkins, J., & Thompson, T. (2002). The role of family environment variables in the development of failure-avoidant behaviours. Unpublished manuscript, University of Western Washington, U.S.A.
- Franken, R.E. (1998). Human Motivation. fTP Publishing. CA: USA.
- Fried-Buchalter, S. (1992). Fear of success, fear of failure and the imposter phenomenon: A factor-analytic approach to convergent and discriminant validity. *Journal of Personality Assessment*, 58 (2), 365-379.
- Frost, R.O., Martin, P., Lahart, C.M., & Rosenbiate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive, Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Griffith-pierson, S. (1986). A new look at achievement motivation in woman. *Journal of College Student Personne* 4 27, 313-317.
- Hamachek, D.E. (1978). Psychodynamics of normal & neurotic psychology: A *Journal of Human Behavior*, 15,27-33.
- Harris, R.N. & Snyder, C.R. (1986). The role of uncertain self- esteem in self-handicapping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 45 1-158.
- Harvey, J.C. (1981). The imposter phenomenon & achievement: A failure to internalize success. Unpublished doctoral dissertation, Temple University.
- Holmes, S.W., Kertay, L., Adamson, L.B., Holland, C.L. & Clance, P.R. (1993). Measuring the imposter phenomenon: A comparison of Clance's IP scale and Harvey's IP scale. *Journal of Personality Assessment*, 60(1), 48-59.
- Homer, M.S. (1972). Toward an understanding of achievement-related conflicts woman. *Journal of Social issues*, 28, 157-176.

Hyland, E.M. (1989). There is no motive to avoid success: the compromise explanation for success avoiding behavior. *Journal of Personality*, 57(3),

665-693.

Kimble, C.E., Funk, S.C., & Dapolita, K.L. (1990). The effects of self-esteem uncertainty on behavioral self-handicapping. *Journal of Social Behavior and Personality*, 5, 137-149.

King, J.E., & Cooley, E.L. (1995). Achievement Orientation and the imposter Phenomenon among college students. *Contemporary Educational Psychology*,

20, 304-312.

Leary, M.R., Patton, M.K., Orlando, A.E., & Funk, W.W. (2000). The imposter phenomenon: self-perceptions, reflected appraisals, and interpersonal strategies. *Journal of Personality*, 68(4). 725-756.

Leary, M.R., & Miller, R.S. (1986). Social psychology & dysfunctional behavior. New York: Springer-verlag.

Lew, AS., Allen, R., Papouchis, N. & Ritzier, B. (1998). Achievement orientation and fear of success in Asian-American college students. *Journal of Clinical Psychology*, 54(1), 97-108.

Longford, J. & Clance, P.R. (1993). The imposter phenomenon: Recent research findings regarding dynamics, personhity and family patterns and their implications for treatment. *Psychotherapy*, 30, 495-501.

Monahan, L. Kuhn, D., & Shaver, P. (1974). Intrapsychic versus cultural explanations of the fear of success. *Journal of Personality atul Social Psychology*, 29, 60-64.

Sadd, S., Lenauar, M., Shaver, P., & Dunivant, N. (1978). Objective measurement of fear of success and fear of failure: A factor analytic approach. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 29, 60-64.

Saboonchi, F. & Lundh, L., O. (1997). Perfectionism, self-consciousness and anxiety. *Journal of Personality and Individual Differences*, 22(6), 921-928.

Thompson, T., Foreman, P. & Martin, F. (2000). Imposter fears and perfectionistic concern over mistakes, *Personality and Individual Differences*, 29(4), 629-647.

Thompson, T., Davidson, J.A., & Barber, J.G. (1995). Self- worth protection in achievement motion: Performance effects and attributional behaviour. *Journal of Educational Psychology*, 87, 598-610.

Topping, M.E. & Kimmel, E.B. (1985). The imposter phenomenon: Feeling phony. *Academic Psychology Builtein*, 7, 213-227.